טז: יציאות השבת פרק ראשון שבת

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו. הכא נמי ליה לרב אשי טעמא דהואיל וכי נשברו יש להם תקנה שוויהו כו' ומיהו לענין להצריכן טבילה כשהן מדשים אית ליה לרב אשי טעמא בהדיא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עה:): **דאמר** רב יהודה מעשה בשל ציון המלבה. ומייתי ראיה דבימי שמעון בן שטח גזרו טומאה על כלי מתכות דיטמאו לעומתן ישנה דהוה היה בימי של ציון המלבה כדאיתא בפרק ג' דתענית (דף כג:): דאמר מעשה בימי ר"ש בן שטח [1] ושל ציון המלבה שהיו גשמים יורדים מע"ש לע"ש וכו': **הניחא** למ"ד דלא לכל הטומאות אמרו. דשב"ג שבירא ליה הכי (ב) (בתוספתא דכלים ב)(פי"ח) גבי ההוא דמייתי לעיל [2](כלי עץ וכלי עור כו') ופליג את"ק דאמר קתמא יחזרו לעומתן ישנה וטעמא משום דטומאת מת היא זמן מרובה ושבר ולא ירלה להמתין: **אחד** כלים גדולים. שמרוב גודלן אינן מקבלים טומאה כגון כלי עץ שהן יתרים על ארבעים סאה שאינן מיטלטלים מלא וריקן אפ"ה מיקרי שאיבה ואחד כלים קטנים כדתנן בתמ' כלים (פ"ב מ"ב) ומייתי לה בפ' אלו טריפות (חולין דף מד:) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודפנותיהם יושבין שלא משומרים שעורן מכדי סיכת קטן ועד לוג אבל גליר מבסי טהורים:

אף בנות כותים. תימה לר"י דבריש בנות כותים (נדה דל"ב. ושם) מוקי לה כר"מ דחיים למיעוטא והאי טעמא לא שייך אלא למ"ד כותים גרי אמת הן ואם רואה טומאה מדאורייתא אבל למ"ד כותים גרי אריות הן לא שייך האי טעמא דאפי' אם רואה טהורה מדאורייתא דעו"ג לא מטמאו גזיה וכשמעתין מוכח דלכ"ע בנות כותים הוי מי"ח דבר ומאן דלא חיים למיעוטא או למ"ד גרי אריות הן היכי מני לה בי"ח דבר ועוד דר' יוסי אית ליה דגרי אריות הן בממות בפרק רבי ישמעאל (דף סו: ושם) דאית ליה תורמין משל עו"ג על של כותים ומשל כותים על של עו"ג והכא תניא אליבי' בנות כותים בי"ח דבר וי"ל דבנות כותים אמת לכ"ע וגזרו עליהן שיהיו נדות אלא יטמאו בהן והא דמוקי התם מתני' כר"מ משום דסיפא מוכחת דלא הוי משום טימוע דקתני הכותים מטמאין משכב התחתון כעליון מפני שהן ביעלי נדות ומפסיק ואין שורפין עליהן את התרומה מפני שטומאתן ספק משמע דקאי אף אקטנות דאיירי בהן והא דקאמר התם רבי יוסי מעשה היה בעינבול והטבילוה קודם לאמה לאו משום דחיים למיעוטא מיימי דאיה דמיעוטא דשכיח הוא דהא טעמא דרבי יוסי משום טימוע אלא לכך מייתי ראיה דאי לאו דשכיח הוא לא הוי לן למיגזר שיהו נדות מעריסותיהם משום טימוע דלא ליהוי כחוכא ואיטולולא ואי"ת היכי תשיב ליה לר"מ בי"מ דבר והלא בלאה הכי בכל מקום מיים ר' מאיר למיעוטא וי"ל דהכא הוצרכו לגזור משום דדמי לחזקה ורוכא שלא רחצה דמסתמא עם עיילתה לעולם לא רחצה ואוקמי אחזקה וסמוך רוכא לחזקה ואיתרע ליה מיעוטא ולא הוה חיים רבי מאיר אי לאו דגזרו ליה בי"מ דבר דהוה ליה מיעוטא דמיעוטא כדמוכח בריש פרק בתרא דיבמות (דף קיט.) וא"ת למ"ד בפ"ב דמסכתא ע"ז (דף לי:) גזרו על בנותיהן משום דבר אחר היינו שיהו נדות מעריסותן אמאי תשיב להו בתרתי גזרות בנותיהן ובנות כותים וי"ל דלריבי דאי גזרו בעו"ג ה"מ משום דאדוקי בעבודת כוכבים טפי אבל בנות כותים לא ואי גזרו בכותים משום דרגילין ושייכי טפי גבי ישראל מעובדי כוכבים אבל עכו"ם לא: **כל** המטלטלין. נקט מטלטלין משום שלא גזרו טומאת אהל על המדם הנשאן אבל בפותח טפח אפילו במחוברים נמי מביאין את הטומאה דדוקא זרעים וירקות לפי שאין בהן ממש קתני התם דלא מביאין ולא חוצצים דהוי כמו טיפת הכרד והשלג וכפור והגליד והמלח אבל אילן המיסך על האהל קתני התם דמביא את הטומאה:

[1] **אקפה** את בו'. נשון שבועה הוא כלומר אקפה את בני אם אין זה דבר אמת שאלכה זו מקופחת וכענין זה מצינו במקרא (בראשית מג) מי פרעה אם תגלו מזה [3]כלומר שלא תגלו מזה[3]:

רב אשי אמר לעולם לכלי חרס דמו ודקא קשיא לך לא ליטמו מגבן [4]והואיל ונראה תוכו כברו [5]שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות כלי מתכות דאורייתא נינהו דכתיב [6]אך את הזהב ואת הכסף וגו' לא נצרכה אלא לטומאה ישנה דאמר רב יהודה אמר רב מעשה בשל ציון המלבה שעישתה משתה לבנה ונטמאו כל כליה ושברתן ונתנתן לצורף וריתכן ועשה מהן כלים חדשים ואמרו חכמים יחזרו לטומאתן ישנה מ"ט משום גדר מי חטאת נגעו בה הניחא למאן דאמר לא לכל הטומאות אמרו אלא לטומאת המת בלבד אמרו שפיר אלא למאן דאמר לכל הטומאות אמרו מאי איכא למימר אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי שבר אמר [2]גזירה [3]שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה לה מאי בינייהו [4]א"ב דרצפינהו מרצף: ואידך מאי היא [5]דתנן המניח כלים תחת הציצור לקבל בהן מי גשמים אחד כלים גדולים ואחד כלים קטנים ואפילו כלי אבנים וכלי אדמה וכלי גללים פוסלין את המקוה אחד המניח ואחד השוכח דברי ב"ש וב"ה מטהרין בשוכח אמר ר' מאיר נמנו ורבו ב"ש על ב"ה ומודים ב"ש בשוכח בחצר שהוא טהור אמר רבי יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת אמר רב משרשיא דבי רב אמרי [6]הכל מודים כשהניחם בשעת קישור עבים טמאים בשעת פיזור עבים ד"ה טהורין לא נחלקו אלא שהניחם בשעת קישור עבים ונתפזרו וחזרו ונתקשרו מר סבר [7]בטלה מחשבתו ומר סבר לא בטלה מחשבתו [8]ולר' יוסי דאמר מחלוקת עדיין במקומה עומדת בצרי להו א"ר נחמן בר יצחק אף [9]בנות כותים נדות מעריסתן בו ביום גזרו: ואידך מאי היא [10]דתנן כל המטלטלי' מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמר רבי טרפון

אקפה

לעולם לכלי חרס דמו. הואיל וברייתן מן המוכן הלכך פסוטיהן טהורין ואין בהן טומאה [ישנה]: **הואיל ונראה תוכו.** מכחון דרך דפנותיו לא חשיב גב אלא תוך: **כשל ציון.** בימי שמעון בן שטח היתה: **כל כליה.** כמה שהיתה לריכה להמתין הזאת שלישי ושביעי לפיכך שברתן למהר טהרתן לכו ביום: **וריתכן.** שולד"ר בלע"ז שמתכר כסף במקום שבר: **גדר מי חטאת.** נמצאו מי חטאת בכלים שאין לך אדם ממתין ז' ימים אלא שוכרן ותשתכח תורת מי חטאת: **למ"ד כו'.** לא ידענא היכא: **אמרו.** שיחזרו: **בכדי שברכו.** כמוצא לומן: **בת יומא.** בלא הערב שמש שהרוחה שנטמאו ומשתמשין בהן בו ביום ואינו יודע שנשברו סובר שהטבילום: **עולה.** מועלת: **דרלפינהו מרלף.** הריקן ושברן כולן כמו [1]מאכולת לרופה שמא לא יקבנו ליכא ושמא יאמרו איכא. ואיכא דאמרי שמא לא יקבנו איכא שמא יאמרו כו' ליכא דהא מיעבר עשייה שנתמדש כולו וזה נראה בעיני: **פתח הציור.** שקבעו ולנסוף חקקו להמשיך מים למקוה דשוב אינו פוסל אבל הכלים פוסלים משום שאיבה: **ואחד כלים קטנים.** דלא תימא לא חשיבי: **ואפילו כלי גללים.** שאינם קרויין כלים לענין קבלת טומאה הוו כלים לענין שאיבה: **גללים.** [6] *שיש: **כלי אדמה.** דלאו ע"י גיבול הוא ככלי נתר וכלי חרס: **מטהרין.** דשוכח לא חשיבא שאיבה הואיל ולא לכך נתכוון: **בחצר.** שלא תחת הציור ונתמלא מן הנוטפין ונפלו למקוה שהוא טהור דבמניח תחת הציור וכשהניחן בשעת קישור עבים ואח"כ נתפזרו וכשהן כדמוקי לקמן הוא דפליגי ביה דגלי דעתיה שרלה שיפלו לתוכו ומשום פזור עבים לא בטלה מחשבתו דאמנה דאבל ממונה דף נז ע"ב תוס' ד"ה אמאה בנאמה ובנאמה דף סז ע"ב: דלא בטלה מחשבתו לגמרי אלא בעינן שיהא בכלי אחר אבל בכלי אחר לא בטלה מחשבתו דאמנה דאבל ממונה דף נז ע"ב תוס' ד"ה אמאה בנאמה ובנאמה דף סז ע"ב: **בטלה מחשבתו.** דכי נתפזרו אסח דעתיה דבכר לא ירדו גשמים עוד: **בצרי להו.** י"א דבר שאין זו מן המנין דכל זמן שלא נמנו ורבו הויא הלכה כבית הלל וטיהר: **נדות מעריסתן.** מיום שנולדה דגזרינן דילמא מזאי נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה דתניא[7] אין לי אלא אשה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה[8] וכותים אין דורשין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה הלכך גזור בהו רבנן: **כל המטלטלין מביאין את הטומאה.** משום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביאין להן טומאת אהל המת ליטמא ז' ימים ולהיות את הטומאה כדין אהל טמא: **בעובי המרדע.** אפילו אין בהן פותח טפח אלא כעובי המרדע. ולקמן [9] מפרש יש בהיקפו טפח חוט טפח לריך להקיפו ואף על גב דאהל דאורייתא פחות מטפח לא הוי דהכלה למשה מסיני הוא[10] כשאר כל הסיעורין הכא גזור רבנן היקפו משום עביו:

אקפה

בטלה מחשבתו. דכי נתפזרו אסח דעתיה דבכר לא ירדו גשמים עוד: **בצרי להו.** י"א דבר שאין זו מן המנין דכל זמן שלא נמנו ורבו הויא הלכה כבית הלל וטיהר: **נדות מעריסתן.** מיום שנולדה דגזרינן דילמא מזאי נדות דקטנה בת יומא מטמאה בנדה דתניא[7] אין לי אלא אשה תינוקת בת יום אחד לנדה מנין תלמוד לומר ואשה[8] וכותים אין דורשין מדרש זה וכי חזיין לא מפרשי לה הלכך גזור בהו רבנן: **כל המטלטלין מביאין את הטומאה.** משום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביאין להן טומאת אהל המת ליטמא ז' ימים ולהיות את הטומאה כדין אהל טמא: **בעובי המרדע.** אפילו אין בהן פותח טפח אלא כעובי המרדע. ולקמן [9] מפרש יש בהיקפו טפח חוט טפח לריך להקיפו ואף על גב דאהל דאורייתא פחות מטפח לא הוי דהכלה למשה מסיני הוא[10] כשאר כל הסיעורין הכא גזור רבנן היקפו משום עביו:

עין משפט נר מצוה

קבו א מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה ה:
קבו ב מיי' פי"ב מהל' כלים הלכה ב:
קבח ג ד ה מיי' פ"ד מהלכות מקואות הלכה ד סמג עשין רמז עוש"ע יו"ד סימן רא סע"ב מא:

תורה אור השלם

1 אך את הזָהָב וְאֵת הַכֶּסֶף אֶת הַנְּחֹשֶׁת אֶת הַבַּרְזֶל וְאֵת הָעֹפֶרֶת:
במדבר לא כב

רב נסים גאון

שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה. המצא דבריו מבוארין במסכת כתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים, תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכו'. עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב כל נכסאי אחראין לכתובתך. ועיקר זאת הברייתא בתוספתא כתובות בראש פרק י"ב. והוא אחרון המסכת.

רבינו חננאל

רב אשי אמר לעולם כלי זכוכית ככלי חרס הן, ודקא קשיא לך אם ככלי חרס הן לא יטמאו מגבן, דהא אין כלי חרס נטמא אלא באויר ולא מגבו, מה שאין כן (בכלי חרס) [בשאר כלים], דגרסינן בשחיטת חולין כוף פרק ראשון ת"ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור, אויר כל הכלים טהורין וגבן טמא, והוב אמרינן וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא, איזהו כלי שטיאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס, וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא הא יש צמיד פתיל עליו שדור. הא למדת שכלי חרס אם אינו צמיד פתיל [עליון], טומאה קודמת לפתחו ואפילו באויר מגבו, ואם הוא צמיד פתיל אינו (מטמא) [מיטמא] מגבו, ושאר כל הכלים אפילו הן צמיד פתיל ונגעה בהן טומאה מגבן נטמא. ופשוטי כלי זכוכית אין מקבלין טומאה ככלי חרס, דתנינן [כלים פ"ב] זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים, פי' אין מיטמאין מגבן באויר שאין כלי חרס מיטמא באויר מגבו אלא מתוכו שנאמר אל תוכו, לפיכך מוקף צמיד פתיל שדור מפני שאינו מטמא מגבו שהן אחוריין, אבל שאר הכלים ואפילו כלי זכוכית אין צמיד פתיל מעיל בהן בזמן שיש לכלי זכוכית בית קבול פפני שמטמאין מגבן. הכא אמר רב אשי כלי זכוכית ככלי חרס הן, וכפוף ע"ז אמרינן כלי זכוכית ככלי מתכות הן. ושנינן לא קשיא הכי קאמר כלי זכוכית ככלי חרס הן ולא מקבלי טומאה אא"כ יש להן תוך ככלי חרס דהוא בית קבול, אבל פשוטיהן שהוזרו וגזרו עליהן להיות מיטמאין מגבן הואיל וכלי זכוכית נראית הטומאה מגבן שהוא אחוריו כאילו בתוכו הויא. אבל לעולם מודי טומאתן כלי זכוכית ככלי מתכות הן דצריכין טבילה כמ' סאה, והכין קיי"ל כרב אשי דהוא בתראה. שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה. מפורש במסכת כתובות פרק האשה שנפלו לה נכסים בסופו. עד שבא שמעון בן שטח [ותיקן שיהא כותבן כל נכסיו אחראין לכתובתך. וגזר טומאה [על כלי

מסורת הש"ס

א) [נעיל יד: ע"ר כתובות פכ:], ב) [הולין קכג.], ג) מקואות פ"ד מ"ח, ד) מה (לא:, ה) הכלים פפ"ו מ"ח, ו) [נדה יד.], ז) [נדה לב.], ח) [ויקרא טו], ט) [ע"ר ברכות יט.], י) [סם ליתה ושל ליון המלבה ע"ש ושי' דיבה בחקוקי פרשה לה], כ) ע"ר ר"ה סם, ל) [ל"ל כלי תחמת פפוטיהן ומקבלין כו'], מ) שיך לדף ח., נ) [ומ' תוס' חגיגה כח: ד"ה מלאכה].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גללים שיש. נ"ב בעלמא פרש"י לפיטי נקר: (ב) תוס' ד"ה הניחא וכו' סברינה ליה כה במסכת כלים ויקן הוא נפ"ו. נ"ב ע"ש בפ' ר"ת:

גליון הש"ם

גמ' איבא בינייהו דרצפינהו מרצף. עי' כמתני' דכלים פ"ח מ"ג ותפא"ע שם ד"ה ר"ש בא. עיין ברכות דף כה ע"ב בר"ש ד"ה מתן שמעת ליה כו' וש"נ: רש"י ד"ה גללים שיש. עיין רש"י לקמן דף נח ע"א ד"ה מלי גללים. ועי' שיית תשב"ץ ח"ח סימן קמ: תוס' ד"ה אקפה ובו' שלא תצאו מזה. ועי' חגיגה דף נז ע"ב תוס' ד"ה אמאה בנאמה ובנאמה ובכתובות דף סז ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולרבי יוסי דאמר כו' עד כי כיום גזרו) תפ"מ (וכ"ה בר"ה וכמה ראשוני דל"ג לה):

לעזי רש"י

שולד"ר"ר. ליתר.

מוסף רש"י

מעריסתן. מקטעתן (נדה לא.).

רבינו חננאל (המשך)

מתכות). ואסיקנא טומאה ישנה כגון שנטמאו כלי (זכוכית) [מתכות] ונבעה ושיברן, כדקי"ל נשברו טהרו ריתכן ועשאן מיד כלים, גזרו עליהן לחזור לטומאתן הישנה, ולא לכל טומאה גזרו גזירה זו אלא לטומאת מת בלבד. ומ"ט אמר עולא משום גדר מי חטאת, פי' דאי מטהרת להן אתי לאקולי במי נדה. ואקשינן ולמאן דאמר דלכל הטומאות מחזירין לטומאתן ישנה דשבירתן כהאי גונא לא טיהרתן מ"ט, אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי שהרהו כדתנן כלי מתכות כמה שיעורן הדלי למלאות בו כו'. רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה. פי' הראה כי שברו והקנו ונטהר מיד, כך טבילתו ורשמנש בו מיד בלא הערב שמש יאמרו שבירתן מטהרתן וטבילתן מטהרתן מה שבירתו אינה צריכה הערב שמש, אף טבילתו אינה צריכה הערב שמש. מבדי אביי ורבא סברי תרוייהו יחזרו לטומאתן ישנה מאי בינייהו, איכא בינייהו דרצפינהו מרצף, פירוש כגון שפוד שנרצף, שיקע כותלי הכלי בתוכן ונעשה כאילו נשברו כתליו, לאביי דחייש שמא לא יקבנו בכדי שהרהו אע"ג דרצפה חייש ועדיין טומאתו ישנה עליו, ולרבא פרחה טומאתו דהא רצף ולא כלי הוא. המניח את כליו תחת הציצור. כולה פשוטה היא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com